PEMBINAAN DAN PENILAIAN MODUL PEMBELAJARAN BAHASA ARAB UNTUK WARGA EMAS

NOR YAZIDAH BT YAHYA

FBMK 2019 23

PEMBINAAN DAN PENILAIAN MODUL PEMBELAJARAN BAHASA ARAB UNTUK WARGA EMAS

Oleh

NOR YAZIDAH BT YAHYA

Tesis yang dikemukakan kepada Sekolah Pengajian Siswazah, Universiti Putra Malaysia, sebagai memenuhi keperluan untuk Ijazah Doktor Falsafah

Disember 2018

© COPYRIGHT UPM

HAK CIPTA

Semua bahan yang terkandung dalam tesis ini, termasuk teks tanpa had, logo, iklan, gambar dan semua karya seni lain, adalah bahan hak cipta Universiti Putra Malaysia kecuali dinyatakan sebaliknya, Penggunaan mana-mana bahan yang terkandung dalam tesis ini dibenarkan untuk tujuan bukan komersil daripada pemegang hak cipta. Penggunaan komersil bahan hanya boleh dibuat dengan kebenaran bertulis terdahulu yang nyata daripada Universiti Putra Malaysia,

Hak cipta © Universiti Putra Malaysia

© COPYRIGHT UPM

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia sebagai memenuhi keperluan untuk ijazah Doktor Falsafah

PEMBINAAN DAN PENILAIAN MODUL PEMBELAJARAN BAHASA ARAB UNTUK WARGA EMAS

Oleh

NOR YAZIDAH BT YAHYA

Disember 2018

Pengerusi : Profesor Madya Che Radiah Mezah, PhD
Fakulti : Bahasa Moden dan Komunikasi

Mutakhir ini, banyak modul pembelajaran bahasa Arab telah diusahakan untuk memenuhi minat orang awam, terutamanya warga emas. Namun, modul berkenaan kurang memenuhi pendekatan dan prinsip pembelajaran golongan ini serta tidak didahului oleh satu analisis keperluan. Hasilnya, modul ini telah membantut minat serta membataskan penguasaan mereka untuk mempelajari bahasa ini. Oleh itu, kajian ini bertujuan membina dan menilai modul pembelajaran bahasa Arab untuk warga emas berdasarkan analisis keperluan yang telah dijalankan serta prinsip Andragogi. Kajian ini menggunakan kaedah kajian Reka Bentuk dan Pembinaan *(Design and Developmental Research Approach)* untuk membina modul. Berpandukan kaedah ini, kajian ini dibahagikan kepada dua fasa. Fasa pertama; iaitu Fasa Reka Bentuk dan Pembinaan melibatkan proses reka bentuk dan pembinaan modul pembelajaran bahasa Arab untuk warga emas yang terdiri daripada 10 unit. Selanjutnya, fasa kedua kajian ini; iaitu Fasa Pelaksanaan dan Penilaian Kebolehgunaan memfokuskan kebolehgunaan modul, yang kemudiannya dinilai oleh pakar dan juga responden kajian yang terdiri daripada seorang pengajar dan 25 orang pelajar warga emas. Dapatan kajian fasa pertama telah berjaya menghasilkan modul pembelajaran bahasa Arab untuk warga emas yang dikenali sebagai MOBAWE. Modul ini terdiri daripada empat (4) komponen utama, iaitu objektif, kandungan, penyampaian bahan dan penilaian. Komponen kandungan pula merangkumi empat (4) elemen; iaitu tema agama, tema komunikasi, unsur dan kemahiran bahasa yang diterima dengan pembetulan setelah dinilai oleh sekumpulan pakar. Dapatan untuk fasa kedua menunjukkan pelaksanaan MOBAWE adalah berada pada tahap praktis, berkesan, sesuai dan boleh digunakan. Dapatan temu bual dan pemerhatian yang dianalisis secara kualitatif telah membuktikan bahawa pelajar warga emas mampu mempelajari bahasa Arab dengan lebih berkesan menggunakan MOBAWE. Mereka turut mencadangkan agar latihan pengukuhan bersumberkan al-Quran digandakan, serta aktiviti ulang kaji lebih diutamakan berbanding dengan

© COPYRIGHT UPM

ujian pencapaian akhir kursus. Penjenamaan semula istilah ‘ujian pencapaian akhir kursus’ sebagai ‘ulang kaji’ juga mengurangkan tekanan mereka. Selain itu, kajian ini juga mendapati bahawa penggunaan transliterasi dalam pembelajaran bahasa Arab tidak disenangi oleh pelajar warga emas.

© COPYRIGHT UPM

Abstract of thesis presented to the Senate of Universiti Putra Malaysia in fulfillment of the requirement for the degree of Doctor of Philosophy

DESIGN AND EVALUATION OF THE ARABIC LANGUAGE LEARNING MODULE FOR SENIOR CITIZEN STUDENTS

By

NOR YAZIDAH BT YAHYA

December 2018

Chairman : Associate Professor Che Radiah Mezah, PhD
Faculty : Modern Languages and Communication

In recent years, Arabic learning modules have been developed abundantly to meet the growing interest of the public, especially senior citizens. However, those existing modules do not consider the approaches and principles of adult learning and are not preceded by needs analysis. Hence, the modules decrease learners interest in learning the language, and restrict the ability to master it. Therefore, this research aims to develop and evaluate an Arabic language learning module for senior citizens, based on the needs analysis carried out, and also the principles of andragogy. It uses the Design and Developmental Research Approach for module development. Based on this approach, this research is divided into two phases. The first phase is the Design and Development phase of Arabic language learning module for senior citizen students that consists of ten (10) units. Subsequently, the second phase is the Implementation and Usability Evaluation phase that focuses on the usability of the module, which was later evaluated by experts as well as research respondents, consisting of an instructor, and 25 senior citizen students. Findings of the first phase have successfully helped in developing an Arabic language learning module for senior citizen students known as MOBAWE. This module is made up of four (4) main components, which include objectives, contents, delivery of materials, and evaluation. The contents include four (4) elements, which are religious themes, communication themes, language elements, and language skills that have been amended based on evaluation by a group of experts. Findings of the second phase showed that the implementation of MOBAWE was practical, effective, appropriate, and usable. Interviews and observations data which has been qualitatively analysed proved that the senior citizen students are able to learn Arabic more effectively using MOBAWE. In fact, the students suggested additional Quran-based exercises, and they preferred revisions over final evaluation of the course. The re-naming of the terms 'final evaluation test' to 'revision' helps to reduce stress. In addition, the

© COPYRIGHT UPM

research revealed that senior citizen students were not in favour of the use of transliteration in learning Arabic.

© COPYRIGHT UPM

PENGHARGAAN

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيْم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى أَشْرَفِ الأَنْبِيَاءِ وَالمُرْسَلِينَ ،

سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Segala puji bagi Allah S.W.T di atas limpah kurnia-Nya yang menganugerahkan segala nikmat yang tidak terhingga banyaknya. Selawat dan salam ke atas junjungan besar Nabi Muhammad S.A.W., utusan mulia pembawa rahmat ke seluruh alam, menjadikan kita ummah cemerlang di akhir zaman.

Pengkaji mengucapkan setinggi kesyukuran ke hadrat Allah S.W.T. kerana sentiasa mengurniakan kekuatan, kesabaran dan kesungguhan untuk menyelesaikan kajian ini bagi memartabatkan pembelajaran bahasa Arab dalam kalangan pelajara warga emas di Malaysia ini khasnya dan untuk semua pencinta bahasa Arab amnya.. Sesungguhnya kajian ini tidak akan tercapai hasilnya tanpa adanya pertolongan, bantuan dan tunjuk ajar dari pelbagai pihak.

Di kesempatan ini, pengkaji ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan dan terima kasih terutamanya kepada Penyelia Kajian, PM Dr Che Radiah Binti Mezah, Dr.Nik Farhan Mustapha dan Dr Mohd Sukki bin Othman yang telah banyak memberi bimbingan, tunjuk ajar dan sokongan moral kepada pengkaji untuk menyiapkan kajian ini. Setinggi-tinggi penghargaan juga diucapkan buat semua Panel Pemeriksa Tesis Dr Pabiyah Toklubok@Hajimaming, PM Dr Abd Rauf Bin Hassan, PM Dr Zamri bin Ariffin dan PM Dr Mohamad bin Seman yang berusaha menambah nilai kajian pengkaji. Tidak lupa kepada Dekan dan Timbalan Dekan Fakulti Bahasa Dan Komunikasi UPM termasuk juga para pensyarah di fakulti ini yang tidak jemu mencurahkan segala ilmu mereka kepada anak didik terutamanya. Tidak ketinggalan kepada rakan-rakan kakitangan Universiti Pusat Bahasa dan Pengajian Umum, Pendidikan Sultan Idris, yang banyak membantu dalam memberi maklumat dan berkongsi pengalaman serta memotivasikan pengkaji. Penghargaan juga buat para anak didik pengkaji daripada Universiti Pendidikan Sultan Idris yang diibaratkan sebagai ”bidadari syurga” yang turut membantu dan mendoakan pengkaji sepanjang tempoh pengajian

Pengkaji begitu menghargai dan berterima kasih kepada Pengerusi Masjid Masjid Sultan Salehuddin Shah yang merupakan Masjid Negeri Selangor serta para pegawainya,, kerana telah membenarkan pengkaji mengimplimitasikan MOBAWE yang dihasilkan oleh pengkaji sebagai bahan untuk memperolehi data kajian. Tidak

© COPYRIGHT UPM

dilupakan juga para peserta warga emas yang bersedia secara sukarela menjadi responden kajian.

Akhir sekali, sekalung penghargaan dan terima kasih khusus buat suami tercinta, Januar Khairul Bakar Bin Burhanuddin Ali yang banyak berkorban perasaan dan tidak jemu memberi semangat kepada isteri untuk cemerlang dalam pengajian dan kerjaya. Buat adik beradik nun yang jauh di mata atas doa dan dorongan yang diberikan untuk kejayaan adinda. Begitu juga buat tiga orang cahaya mata tersayang yang juga jauh di mata, kalian sentiasa di hati bonda; Abdullah Ali Al baqir, Ahmadul Muttaqin Ali dan Ibrahim Nuruddin Ali yang sering mendoakan kejayaan bonda dalam munajat kalian .

Keikhlasan dan ketulusan budi yang diberikan sangatlah dikagumi dan dihargai. Hanya Allah S.W.T yang akan membalas segala jasa baik tersebut. Amiin…

Nor Yazidah Binti Yahya
No.37, Jalan W/M 3A/11,
Bandar Behrang 2020,
35900 Tanjung Malim,
Perak Darul Ridzuan.

17 Ogos 2018M
1438H

© COPYRIGHT UPM

Perakuan pelajar siswazah

Saya memperakui bahawa

- tesis ini adalah hasil kerja saya yang asli;
- setiap petikan, kutipan dan ilustrasi telah dinyatakan sumbernya dengan jelas;
- tesis ini tidak pernah dimajukan sebelum ini dan tidak dimajukan serentak dengan ini, untuk ijazah lain sama ada di Universiti Putra Malaysia atau institusi lain;
- hak milik intelek dan hakcipta tesis ini adalah hak milik mutlak Universiti Putra Malaysia, mengikut Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Penyelidikan) 2012;
- kebenaran bertulis daripada penyelia dan pejabat Timbalan Naib Canselor (Penyelidikan dan Inovosi) hendaklah diperolehi sebelum tesis ini diterbitkan (dalam bentuk bertulis, cetakan atau elektronik) termasuk buku, jurnal, modul, prosiding, tulisan popular, kertas seminar, manuskrip, poster, laporan, nota kuliah, modul pembelajaran atau material lain seperti yang dinyatakan dalam Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Penyelidikan) 2012;
- tiada plagiat atau pemalsuan/fabrikasi data dalam tesis ini, dan integriti ilmiah telah dipatuhi mengikut Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Pengajian Siswazah) 2003 (Semakan 2012-2013) dan Kaedah-Kaedah Universiti Putra Malaysia (Penyelidikan) 2012. Tesis ini telah diimbaskan dengan perisian pengesanan plagiat.

Tandatangan : _______________________ Tarikh:_________________

Nama dan No. Matrik : Nor Yazidah Bin Yahya, GS33997

© COPYRIGHT UPM

Perakuan Ahli Jawatankuasa Penyelidikan

Dengan ini diperakukan bahawa:

- penyelidikan dan penulisan tesis ini adalah di bawah selian kami;
- tanggungjawab penyelian sebagaimana yang dinyatakan dalam Universiti Putra Malaysia (Pengajian Siswazah) 2003 (Semakan 2012-2013) telah dipatuhi.

Tandatangan : ____________________

Nama Pengerusi Jawatankuasa Penyeliaan : ____________________

Tandatangan : ____________________

Nama Ahli Jawatankuasa Penyeliaan : ____________________

Tandatangan : ____________________

Nama Ahli Jawatankuasa Penyeliaan : ____________________

© COPYRIGHT UPM

JADUAL KANDUNGAN

			Muka surat
ABSTRAK			i
ABSTRACT			iii
PENGHARGAAN			v
PENGESAHAN			vii
PERAKUAN			ix
SENARAI JADUAL			xv
SENARAI RAJAH			xvi
SENARAI TRANSLITERASI			xix
SENARAI SINGKATAN			xxi
SENARAI LAMPIRAN			xxii
BAB			
1	**PENGENALAN**		1
	1.1	Pendahuluan	1
	1.2	Latar Belakang	1
	1.3	Penyataan Masalah	2
	1.4	Objektif dan persoalan Kajian	5
		1.4.1 Objektif Fasa Pertama	5
		1.4.2 Persoalan kajian fasa pertama adalah:	5
		1.4.3 Objektif Fasa Kedua	6
		1.4.4 Persoalan kajian fasa kedua ini adalah:	6
	1.5	Kepentingan Kajian	6
	1.6	Batasan Kajian	7
	1.7	Definisi Operasional	7
		1.7.1 Pembinaan	7
		1.7.2 Penilaian	7
		1.7.3 Pembelajaran dewasa (Andragogi)	8
		1.7.4 Warga emas	8
		1.7.5 Modul berteraskan Bahan	8
		1.7.6 Fasa	8
		1.7.7 Komponen	9
		1.7.8 Elemen	9
		1.7.9 Prototaip	9
	1.8	Kesimpulan	9
2	**TINJAUAN LITERATUR**		10
	2.1	Pendahuluan	10
	2.2	Pembelajaran Dewasa	10
		2.2.1 Konsep pembelajaran dewasa (Andragogi)	10
		2.2.2 Prinsip Knowles dalam Pembelajaran dewasa	11
	2.3	Pembelajaran Warga Emas	13
		2.3.1 Pembelajaran Bahasa dalam Kalangan Warga Emas	18

© COPYRIGHT UPM

	2.4	Analisis keperluan Pembelajaran Bahasa Arab Warga Emas	20
		2.4.1 Analisis keperluan dalam pembelajaran bahasa Arab untuk tujuan khusus	21
		2.4.2 Analisis keperluan dalam pembinaan modul bahasa Arab	22
		2.4.3 Kajian berkaitan keberkesanan modul dan modul efektif	25
		2.4.4 Analisis keperluan dalam pembelajaran bahasa Arab untuk warga emas	25
	2.5	Komponen Asas Dalam Pembinaan Modul Bahasa Arab	27
		2.5.1 Objektif Modul	28
		2.5.1.1 Tujuan Agama	29
		2.5.1.2 Tujuan Komunikasi	29
		2.5.1.3 Tujuan Kemasyarakatan	30
		2.5.2 Kandungan Modul	30
		2.5.2.1 Tema Agama	31
		2.5.2.2 Tema Komunikasi	32
		2.5.2.3 Unsur Bahasa	32
		2.5.2.4 Kemahiran Bahasa	35
		2.5.3 Proses Pengajaran dan Pembelajaran	38
		2.5.4 Penilaian	41
		2.5.4.1 Ujian Penilaian Berterusan (Formatif)	42
		2.5.4.2 Ujian Penilaian Akhir (Sumatif)	43
	2.6	Kesimpulan	44
3	**METODOLOGI**		45
	3.1	Pendahuluan	45
	3.2	Reka Bentuk Kajian	45
		3.2.1 Rasional untuk Pendekatan Kajian Rekaan dan Pembinaan (DDR)	45
		3.2.2 Kerangka kajian	47
		3.2.3 Fasa 1: Analisis	48
		3.2.4 Fasa 2: Reka Bentuk	52
		3.2.5 Fasa 3: Pembinaan	53
		3.2.6 Fasa 4: Pelaksanaan	54
		3.2.7 Fasa 5: Penilaian	55
	3.3	Peserta	56
		3.3.1 Pengajar	56
		3.3.2 Pelajar Warga Emas	57
		3.3.3 Pakar	57
	3.4	Kriteria Kualiti Modul	58
	3.5	Kaedah Pengumpulan Data	59
		3.5.1 Kaedah Kualitatif	59
		3.5.2 Penilaian Modul	59
		3.5.2.1 Fasa penilaian formatif rekabentuk modul	60
		3.5.2.2 Fasa penilaian formatif pembinaan modul	61
		3.5.2.3 Fasa penilaian formatif pelaksanaan modul	61
	3.6	Prosedur Analisis Data	66

© COPYRIGHT UPM

3.6.1 Analisis Data Teks 66
3.6.2 Analisis Data Video 67
3.7 Keabsahan 68
3.7.1 Keabsahan dalaman 68
3.7.2 Keabsahan luaran 68
3.8 Kesimpulan 68

4 ANALISIS REKA BENTUK DAN PEMBINAAN 69
4.1 Pendahuluan 69
4.2 Komponen Utama MOBAWE 69
4.3 Elemen MOBAWE 72
4.3.1 Elemen dalam komponen objektif MOBAWE 73
4.3.2 Elemen bagi komponen kandungan MOBAWE 76
4.3.2.1 Tema Agama 77
4.3.2.2 Tema Komunikasi 79
4.3.2.3 Unsur Fonologi dan morfologi 80
4.3.2.4 Unsur: Kosa Kata 81
4.3.3 Elemen bagi komponen penyampaian 89
4.3.4 Elemen bagi komponen penilaian 90
4.4 Ciri praktikal 96
4.4.1 Transliterasi 97
4.4.2 Glosari perkataan 97
4.4.3 Penggunaan Terjemahan Perkata 97
4.4.4 Panduan menggunakan kamus 97
4.4.5 Penomboran muka surat dalam dua bentuk 98
4.4.6 Arahan soalan disediakan terjemahan 98
4.4.7 Aktiviti mudah dalam latihan penilaian 98
4.4.8 Saiz huruf Arab yang Besar 99
4.5 Pengesahan Pakar dalam Fasa Pembinaan 99
4.5.1 Pengesahan Pakar bagi Komponen dalam MOBAWE 99
4.5.2 Pengesahan Pakar bagi Elemen dalam Komponen Objektif 100
4.5.3 Pengesahan Pakar bagi Elemen Komponen Kandungan 100
4.5.3.1 Pengesahan Pakar bagi Elemen Komponen Kandungan Bertema 100
4.5.3.2 Penyusunan semula dialog dalam tajuk tema komunikasi 101
4.5.3.3 Pemilihan teks untuk tajuk pelajaran di bawah tema agama 101
4.5.3.4 Pengesahan Pakar bagi Elemen Unsur Bahasa Komponen Kandungan 101
4.5.4 Pengesahan Pakar bagi Elemen Komponen Proses Pembelajaran dan Pengajaran 103
4.5.5 Pengesahan Pakar bagi Elemen Komponen Penilaian 103
4.5.5.1 Pembentukan ayat mudah dari kosa kata yang telah dipelajari 104

© COPYRIGHT UPM

4.5.5.2 Menggunakan arahan soalan yang lebih mudah 104
4.5.6 Pengesahan Pakar bagi Ciri Praktikal MOBAWE 105
4.5.6.1 Transliterasi 105
4.5.6.2 Panduan kamus 105
4.6 Kesimpulan 106

5 ANALISIS PELAKSANAAN DAN PENILAIAN 107
5.1 Pendahuluan 107
5.2 Fasa Pelaksanaan Pembelajaran Modul 107
5.3 Kebolehgunaan Modul 107
5.3.1 Kepraktisan Modul 108
5.3.1.1 Pelaksanaan Modul oleh Pengajar 109
5.3.1.2 Langkah pengajaran modul 111
5.3.1.3 Reaksi pengajar terhadap item dalam modul 113
5.3.1.4 Kefahaman Pelajar terhadap modul 114
5.3.1.5 Kemesraan modul kepada pengguna 115
5.3.2 Keberkesanan Modul 119
5.3.2.1 Keberkesanan MOBAWE 120
5.3.2.2 MOBAWE membantu pelajar 121
5.4 Fasa Penilaian Pembelajaran Modul 133
5.4.1 Elemen yang membolehkan MOBAWE dilaksanakan seperti yang dirancang 134
5.4.2 Masalah yang dihadapi oleh pengguna semasa pelaksanaan modul 139
5.4.3 Cadangan Penambahbaikan Modul 140
5.4.3.1 Tempoh pembelajaran sesuatu unit pelajaran 140
5.4.3.2 Penamaan Ujian Pencapaian Akhir (sumatif) 141
5.4.3.3 Latihan pengukuhan 141
5.5 Kesimpulan 142

6 RUMUSAN DAN CADANGAN 143
6.1 Pendahuluan 143
6.2 Rumusan Dapatan kajian Fasa pertama: Reka Bentuk dan Pembinaan MOBAWE 143
6.2.1 Rumusan Komponen Utama MOBAWE 143
6.2.2 Rumusan Elemen Komponen MOBAWE 144
6.2.3 Rumusan Ciri Praktikal MOBAWE 145
6.3 Rumusan Dapatan Kajian Fasa kedua: Penilaian Kebolehgunaan dan Penilaian Modul 146
6.3.1 Perbincangan Kebolehgunaan MOBAWE 146
6.3.1.1 Pelaksanaan modul oleh pengajar 146
6.3.1.2 Kefahaman Pelajar terhadap modul 147
6.3.1.3 Kemesraan modul terhadap pengguna 147
6.3.2 Rumusan Pencapaian objektif Keberkesanan MOBAWE 148
6.3.2.1 Mempelajari al-Quran 148
6.3.2.2 Kemahiran Penulisan dalam Bahasa Arab 148

© COPYRIGHT UPM

6.3.2.3 Pendedahan mengenai tatabahasa 149
6.3.2.4 Meningkatkan kefahaman bacaan doa dan amalan harian 149
6.3.2.5 Meningkatkan motivasi untuk mempelajari bahasa Arab 149
6.3.3 Rumusan Penilaian Modul 150
6.3.3.1 Elemen MOBAWE yang membolehkan modul ini dilaksanakan seperti yang dirancang 150
6.3.3.2 Masalah yang dihadapi oleh pengguna semasa pelaksanaan modul 151
6.3.3.3 Cadangan Penambahbaikan Modul 151
6.4 Cadangan 152
6.4.1 Cadangan untuk pembinaan modul pembelajaran bahasa Arab 152
6.4.2 Penggunaan ayat suci al-Quran dalam modul 152
6.4.3 Penggunaan doa dan zikir 153
6.4.4 Penekanan tema komunikasi 153
6.4.5 Penggunaan kaedah pengulangan 153
6.4.6 Cadangan untuk kajian lanjutan 153
6.4.7 Peringkat asas kedua dan seterusnya 153
6.4.8 Penyampaian Modul khusus warga emas 154
6.5 Kesimpulan 154

RUJUKAN 155
LAMPIRAN 168
BIODATA PELAJAR 169
SENARAI PENERBITAN 171

© COPYRIGHT UPM

SENARAI JADUAL

Jadual		Muka surat
2.1	Kaedah Asas Pengajaran Bahasa Arab	40
3.1	Komponen modul pembelajaran bahasa Arab untuk warga emas	50
3.2	Langkah bagi analisis reka bentuk dan pembinaan MOBAWE	54
3.3	Penglibatan peserta dalam fasa kajian	58
3.4	Kriteria penilaian dalam fasa kajian reka bentuk	58
3.5	Fasa Penilaian Formatif	60
3.6	Soalan yang membimbing penilaian prototaip	60
3.7	Soalan yang membimbing penilaian kepelbagaian modul dan keberkesanan	62
3.8	Soalan Temubual pengajar	64
4.1	Reka bentuk dan perincian komponen utama MOBAWE	71
4.2	Elemen komponen objektif MOBAWE	75
4.3	Elemen dalam komponen kandungan MOBAWE	76
4.4	Ungkapan komunikasi	80
4.5	Senarai kosa kata pinjaman dalam salah satu soalan latihan dalam MOBAWE	84
4.6	Teks atau kosa kata tambahan dalam MOBAWE	85
4.7	Kata hikmah dan peribahasa	86
4.8	Senarai tajuk sintaksis	87
4.9	Kekerapan kata ganti nama dalam al-Quran	88
4.10	Contoh arahan soalan untuk latihan kosa kata	91
4.11	Arahan Soalan Kosa Kata	92
4.12	Contoh Arahan Soalan Terjemahan	92
4.13	Contoh Arahan Soalan Komunikasi	93

© COPYRIGHT UPM

4.14	Arahan Soalan kosa kata tajuk komunikasi	93
4.15	Contoh Arahan soalan sintaksis dan latihan	94
4.16	Pengenalan ayat mudah	95
4.17	Soalan bersumberkan petikan ayat al-Quran	95
4.18	Jadual ciri praktikal MOBAWE	96
4.19	Elemen objektif bagi MOBAWE berdasarkan cadangan panel pakar	100
4.20	Elemen kandungan bagi MOBAWE berdasarkan cadangan panel pakar	101
4.21	Elemen kosa kata tambahan bagi MOBAWE berdasarkan cadangan panel pakar	102
4.22	Elemen sintaksis dalam komponen kandungan bagi MOBAWE berdasarkan cadangan panel pakar	103
4.23	Contoh arahan soalan kurang sesuai	104
4.24	Contoh penambahbaikan arahan soalan	104
4.25	Pengesahan Pakar ciri praktikal	105
5.1	Senarai Soalan Yang Memandu Penilaian kepraktisan Modul	108
5.2	Soalan Yang Dibincangkan untuk menguji keberkesanan	120

© COPYRIGHT UPM

SENARAI RAJAH

Rajah **Muka surat**

3.1	Kerangka Konseptual Pembinaan MOBAWE	46
3.2	Model ADDIE bagi reka bentuk pengajaran	47
3.3	Kerangka Kajian	48
3.4	Bahan Pembelajaran Bahasa Arab Warga Emas	51
3.5	Proses Pengajaran & Pembelajaran Bahasa Arab Warga Emas	52
4.1	Komponen Utama MOBAWE	70
4.2	Elemen Dalam Komponen Utama MOBAWE	73
4.3	Bahan Pembelajaran	74
4.4	Elemen Objektif	74
4.5	Proses Pengajaran dan Pembelajaran	89
4.6	Contoh Arahan soalan sintaksis	94
4.7	Contoh dua bentuk penomboran	98
5.1	Soalan menguji kebolegunaan MOBAWE	108
5.2	Topik dan soalan dalam perbincangan mengenai kepraktisan modul	109
5.3	Topik dan soalan perbincangan mengenai keberkesanan modul	119
5.4	Soalan perbincangan mengenai penilaian modul	134

© COPYRIGHT UPM

SENARAI TRANSLITERASI

Huruf Arab	Huruf Latin
ء	ʾ
ب	B
ت	T
ث	Th
ج	J
ح	ḥ
خ	Kh
د	D
ذ	Dh
ر	R
ز	Z
س	S
ش	Sh
ص	ṣ
ض	ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	Gh
ف	F
ق	Q
ك	K
ل	L
م	M
ن	N
ه	H
و	W
ي	Y

© COPYRIGHT UPM

1. VOKAL PENDEK

Huruf Arab	Huruf Latin
	A
	I
	U

2. VOKAL PANJANG

Huruf Arab	Huruf Latin
ا/ى	ā
ي	ī
و	ū

3. DIFTONG

Huruf Arab	Huruf Latin
وْ	Aw
يْ	Ay
يّ	yy/ī
وّ	uww/ū

© COPYRIGHT UPM

SENARAI SINGKATAN

DDR	*Design and Developmental Research*
MOBAWE	Modul Bahasa Arab Warga Emas
UITM	Universiti Teknologi Mara
UPM	Universiti Putra Malaysia
UIAM	Universiti Islam Antarabangsa Malaysia
USIM	Universiti Sains Islam Malaysia
U3A	*University of the Third Age* y three
IPTA	Institut Pengajian Tinggi Awam
PFSS	Penilaian Formatif Satu dengan Satu
PFPL	Penilaian Formatif Percubaan Luar

© COPYRIGHT UPM

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran		Page
A	MOBAWE muka depan	
B	Muka depan beberapa Unit Pelajaran MOBAWE	
C	Contoh Latihan dan latihan bersumberkan al-Quran	
D	Pengesahan Transkripsi	
E	Pengesahan Pakar Kualitatif	
F	Contoh Transkripsi	
G	Pengesahan Temu bual	
H	Catatan Refleksi	
I	Kehadiran peserta dalam Fasa Pelaksanaan	

© COPYRIGHT UPM

BAB 1

PENGENALAN

1.1 Pendahuluan

Bab ini akan menghuraikan beberapa isu utama yang berkaitan dengan pembelajaran bahasa Arab dalam kalangan warga emas sehingga membawa kepada penelitian kajian ini. Kemudian, bab ini akan membincangkan kepentingan mewujudkan satu bahan pembelajaran yang bersesuaian dengan warga emas. Reka bentuk kajian ini berasaskan keperluan dan pendekatan pembinaan yang mengambil kira aspek psikologi, sosial, dan tujuan pelajar warga emas belajar bahasa Arab.

1.2 Latar Belakang

Pembelajaran sepanjang hayat ialah satu proses yang amat penting dalam kelangsungan hidup seseorang dari kecil sehingga meniti usia tua. Ajaran Islam telah membuktikan bahawa menuntut ilmu ialah satu proses seumur hidup yang berterusan dan tidak bernoktah. Hal ini dapat dibuktikan melalui kenyataan tersebut:

أُطْلُبْ العِلْمَ مِنَ المَهْدِ إِلَى اللَّحْدِ

"tuntutlah ilmu dari buaian sehingga ke liang lahad"

Kesempurnaan pengabdian dan kepatuhan seseorang terhadap segala amanah yang dipertanggungjawabkan oleh Allah berkait rapat dengan kesempurnaan ilmu yang dimilikinya. Seseorang muslim tidak mampu untuk mendalami agamanya dengan sempurna melainkan sekiranya dia terlebih dahulu belajar dan mendalami bahasa Arab kerana hubungan antara kedua-duanya seperti hubungan dalam satu anggota tubuh (Taha 1994).

Sehubungan dengan itu, salah satu tumpuan pembelajaran dewasa dalam kalangan masyarakat muslim di Malaysia ialah pembelajaran bahasa Arab. Keinginan yang tinggi untuk mempelajari bahasa Arab dalam segenap lapisan masyarakat Islam di Malaysia semakin meningkat. Banyak bengkel, kursus, kelas bahasa Arab dan sebagainya telah diusahakan oleh pelbagai institusi untuk memenuhi permintaan ramai. Pembelajaran ini bukan sahaja terhad di masjid atau surau, malah ditawarkan oleh berbagai institusi pengajian tinggi, jabatan-jabatan, syarikat-syarikat, dan sebagainya. Lubna (2007), mendapati bahawa orang awam mempunyai kesedaran terhadap kepentingan bahasa Arab kerana bermanfaat untuk memahami agama, selain untuk keperluan semasa, minat, kerjaya dan sebagainya.

© COPYRIGHT UPM

Perkembangan minat yang besar terhadap pembelajaran bahasa Arab telah mendapat tempat dalam kalangan orang awam dewasa, terutama golongan warga emas yang terdiri daripada pelbagai latar belakang. Minat warga emas untuk belajar bahasa Arab dapat dilihat apabila banyak daripada golongan ini yang mengikuti kelas Bahasa Arab, sama ada secara formal mahupun tidak formal. Menurut Che Radiah dan Raja Masittah (2011), golongan warga emas menjadi antara golongan utama yang mengikuti kelas pengajian bahasa Arab sama ada di masjid, surau, pusat pendidikan bahasa Arab awam mahupun swasta dan sebagainya.

Warga emas sangat berminat untuk menguasai bahasa Arab kerana mereka mempunyai keinginan yang lebih tinggi untuk menghayati agama dalam kehidupan pada usia emas. Bertitik tolak daripada kepelbagaian tujuan dan faktor pendorong untuk golongan warga emas mempelajari bahasa Arab, usaha yang bersistematik sangat perlu bagi merangka program khusus untuk golongan ini bagi meraikan kehendak dan keperluan sebenar mereka. Beberapa persoalan akan timbul apabila menyentuh pembelajaran bahasa dalam kalangan dewasa, khususnya warga emas, terutama sekali berkaitan dengan objektif pembelajaran, tahap kemampuan mereka, bahan pembelajaran dan proses pembelajaran yang bersesuaian.

1.3 Penyataan Masalah

Seiring dengan kesedaran yang meningkat dalam kalangan pelajar dewasa, terutama warga emas untuk mempelajari bahasa Arab, banyak modul atau bahan pembelajaran bahasa Arab telah dihasilkan. Meskipun begitu, kebanyakan modul yang berada di pasaran masih belum berupaya untuk memenuhi kehendak khalayak ramai (Suhaila et.al, 2012; Mohd Shahrizal et.al, 2012). Persoalan yang sering dihadapi ialah modul atau bahan pembelajaran yang terdapat pada masa ini mengabaikan aspek analisis keperluan dan tidak dibangunkan berdasarkan dapatan analisis keperluan pembelajaran bahasa Arab yang tersedia ada (Lazim, 2000; Anzaruddin, 2008; Najjah Salwa, et.al, 2012). Selain itu, sesetengah institusi atau pusat pengajaran bahasa Arab tidak berusaha untuk mewujudkan suatu program pembelajaran yang bersesuaian dengan tujuan dan keperluan warga emas untuk mempelajari bahasa Arab juga telah mengganggu minat dan kegigihan mereka untuk terus mengikuti pengajian tersebut (Che Radiah & Raja Masittah, 2011).

Aspek lain yang tidak boleh diabaikan ialah teori pembelajaran dewasa *(andragogi)* yang merupakan asas penting dalam pembinaan bahan pembelajaran kerana warga emas mempunyai banyak perbezaan dengan pelajar lain sama ada dari aspek fisiologi, psikologi, situasi kehidupan, latar belakang atau pengalaman. Aspek tersebut tidak boleh dipandang ringan, kerana jika tidak matlamat dan objektif pembelajaran tidak dapat dicapai seperti yang dihasratkan (Husaini, 2015). Sebahagian daripada buku atau rujukan yang digunakan tidak sesuai kerana aras pembelajaranya tinggi serta pendekatannya yang kurang bertepatan dengan tahap intelek dan fizikal mereka menjadi penyebab utama kepada penurunan jumlah kehadiran warga emas dalam kelas bahasa Arab. Hal ini dikatakan demikian kerana, bahan yang digunakan masih kurang sesuai serta pendekatan dan prinsip

© COPYRIGHT UPM

pembelajaran dewasa (*andragogi*) tidak diambil berat. Walhal, setiap pengajar bahasa dan juga penggubal kurikulum dikehendaki memahami pendekatan dan prinsip belajar orang dewasa bagi menghasilkan bahan pembelajaran dan kaedah penyampaian yang menarik, berkesan dan tidak merencatkan minat mereka untuk belajar (Che Radiah et al., 2011). Knowles (1984) banyak menekankan pada 'iklim santai dan tidak formal' untuk memastikan kelangsungan dalam banyak situasi pembelajaran orang dewasa. Pelajar dewasa memerlukan satu proses yang fleksibal bagi memanfaatkan pengalaman mereka serta memanipulasikan semangat dan komitmen pelajar sekali gus para guru.

Antara masalah lain yang ketara dalam penyediaan modul atau bahan bahasa Arab ialah bentuk pendekatan tatabahasa yang digunakan dalam bahan pembelajaran bahasa Arab. Bahan yang digunakan kebanyakannya dirumitkan dengan aspek tatabahasa (Suhaila et al, 2012). Aspek tatabahasa Arab ditekankan atas keyakinan bahawa ilmu tatabahasa Arab merupakan ilmu yang paling penting sehingga tanpanya seseorang itu tidak mungkin memahami ajaran Islam (H. Salimuddin, 2007; Abdullah Rasihon, 2007). Walau bagaimanapun, aspek tatabahasa ini sebenarnya menyulitkan pemikiran orang awam yang belum mempunyai asas dalam bahasa Arab, apatah lagi bagi orang dewasa, khususnya warga emas (Che Radiah & Raja Masittah, 2011; Husaini, 2015).

Walaupun penulisan aspek tatabahasa tersebut cuba mengelak daripada menggunakan ayat dan istilah yang sukar kepada pembaca, namun huraian yang begitu padat dianggap kurang sesuai untuk diajarkan kepada orang awam yang berada pada peringkat awal pembelajaran, malah modul sedemikian dianggap tersasar dari fokus pembelajaran bahasa Arab. Penekanan kepada aspek tatabahasa bagi pelajar yang baru mula berjinak-jinak mempelajari bahasa Arab adalah tidak sesuai, bahkan boleh menurunkan minat mereka (Mohd Shahrizal et.al, 2012; Suhaila et.al, 2012).

Selain itu, masih banyak rungutan orang ramai mengenai kesukaran untuk mendapatkan bahan pembelajaran bahasa Arab yang bersesuaian untuk pelajar dewasa. Bahan pembelajaran bahasa Arab di pasaran untuk golongan dewasa masih boleh dikategorikan sebagai amat sedikit sekali. Tambahan pula bahan tersebut kebanyakannya kurang mengambil berat aspek psikologi, sosial, dan tujuan pelajar belajar bahasa Arab (Mohd Shahrizal et.al, 2012)

Masalah kesukaran mendapatkan modul atau bahan pembelajaran bahasa Arab yang sesuai untuk golongan ini telah dirasai bukan sahaja oleh pelajar dewasa dan pelajar yang berstatus warga emas, bahkan juga oleh para pengajar (Che Radiah & Raja Raja Masittah, 2011). Kebanyakan modul yang berada di pasaran juga banyak menyasarkan modul kepada pelajar institusi peringkat sekolah atau universiti tanpa menumpukan khusus ke atas pembinaan modul untuk warga emas. Sebagai contoh; beberapa usaha menyediakan modul pembelajaran secara sistematik untuk pelajar universiti telah dilakukan seperti Modul Asas Bahasa Arab Untuk Tujuan Ibadah (Mohd Phuzi, 2007) dan Modul Bahasa Arab Asas (Sainei, 2010). Walaupun kajian

© COPYRIGHT UPM

ini melalui proses pembinaan modul seperti analisis, reka bentuk, pembinaan, pelaksanaan dan penilaian, tetapi modul ini hanya mengambil dapatan analisis keperluan dalam kalangan pelajar dewasa daripada penuntut universiti.

Di samping itu juga, aspek kandungan bahan pembelajaran juga didapati tidak selari dengan keperluan pelajar warga emas yang mempelajari bahasa Arab (Che Radiah & Raja Masittah, 2011). Aspek kesesuaian tema kandungan tidak mampu dikenal pasti tanpa proses awal, iaitu analisis keperluan. Jika kandungan modul terlalu banyak, ia kurang sesuai dengan tahap pelajar yang berada pada peringkat permulaan. Salah satu ciri modul pembelajaran yang diharapkan ialah dengan membanyakkan kandungan berkaitan ilmu ibadah seperti bacaan solat, doa dan zikir serta mengutamakan empat kemahiran utama bahasa Arab, khususnya kemahiran berkomunikasi dan membaca (Mohd Shahrizal et.al, 2012; Suhaila et.al, 2012).

Dalam hal ini, satu analisis keperluan pembelajaran bahasa Arab dalam kalangan warga emas telah dijalankan menjurus kepada faktor-faktor pendorong warga emas mempelajari bahasa Arab. Husaini (2015) telah berjaya mengenal pasti tujuan warga emas mempelajari bahasa Arab, disusuli dengan keperluan bahan atau isi kandungan pembelajaran yang ingin dipelajari serta dikuasai oleh mereka, diikuti pula oleh saranan berkenaan penyampaian yang sesuai untuk diaplikasikan dalam sesi pengajaran dan pembelajaran terhadap golongan warga emas ini. Analisis keperluan yang dijalankan ini sangat bertepatan dengan pandangan para sarjana bahasa yang amat menekankan kepentingan melakukan kajian analisis keperluan dalam pembinaan suatu silibus atau program bahasa (Taba, 1962; Yalden, 1983; Richards, 1984; Schleppegrell, 1987; Brindley, 1989; Ṭuʻaymah, 1989; Brown, 1995; Evans & Maggie, 1998; Anzaruddin, 2008; Nation & Macalister 2010; Che Radiah & Raja Masittah, 2011; Najah Salwa, 2013).

Kajian analisis keperluan Husaini (2015) mendapati bahawa tujuan warga emas mempelajari bahasa Arab berkait rapat dengan keperluan hakiki mereka pada usia emas yang terbahagi kepada tiga tujuan utama iaitu tujuan agama, komunikasi dan kemasyarakatan yang menjurus kepada sumbangan terhadap komuniti. Manakala dari sudut isi bahan pembelajaran yang ingin dipelajari oleh warga emas, kajian analisis tersebut mendapati bahawa kandungan yang ingin dipelajari adalah berkaitan dengan tema agama, komunikasi, unsur bahasa dan kemahiran bahasa. Kajian juga berjaya mengenal pasti strategi yang boleh digunakan dalam proses pengajaran dan pembelajaran bahasa Arab bagi warga emas. Salah satu dapatan penting kajian ialah warga emas suka mempelajari bahasa Arab menggunakan sebuah modul yang ringkas, mudah dan padat serta memenuhi matlamat, kehendak dan keperluan mereka.

Berdasarkan dapatan analisis keperluan ini, maka satu kajian khusus terhadap pembinaan dan penilaian modul untuk golongan ini perlu dibuat dan ia mesti bertepatan dengan citarasa, matlamat dan kehendak mereka mempelajari bahasa ini sebagaimana yang diperolehi daripada analisis keperluan. Justeru, kajian ini akan membina dan menilai modul bahasa Arab yang sesuai dengan keperluan pelajar

© COPYRIGHT UPM

dewasa, khususnya warga emas berasaskan analisis keperluan yang telah dijalankan dan prinsip andragogi yang memenuhi kehendak warga emas. Modul ini sangat diperlukan untuk menjadi bahan alternatif kepada bahan sedia ada yang agak sukar dan tidak sesuai untuk orang awam yang berada pada peringkat awal mempelajari bahasa Arab.

1.4 Objektif dan persoalan Kajian

Kajian yang dijalankan dalam kajian pembinaan dan penilaian ini adalah kajian kajian pembinaan dan penilaian yang menggunakan pendekatan *Design and Developmental Research* (DDR) (Ritchey & Klein, 2007). Ia adalah satu bentuk kajian yang berasaskan kepada reka bentuk yang diperlukan untuk menyelesaikan sesuatu masalah. Secara umumnya objektif kajian ini adalah untuk membina dan menilai sebuah modul pembelajaran bahasa Arab untuk warga emas. Dalam proses pembinaan dan penilaian tersebut kajian melalui dua fasa. Fasa yang dimaksudkan ialah:

a) Fasa Reka Bentuk dan Pembinaan
b) Fasa Pelaksanaan dan Penilaian

Objektif kajian dijalankan mengikut Fasa Reka Bentuk dan Pembinaan serta Fasa Pelaksanaan dan Penilaian (Nurazan 2015, Mohd Ridhuan 2016). Modul ini dinamakan sebagai Modul Bahasa Arab Warga Emas (MOBAWE). Terdapat dua objektif berdasarkan pendekatan *Design and Developmental Research* (DDR) yang digunakan, dan setiap objektif adalah mewakili dua fasa yang dinyatakan di atas. Maka, objektif dalam kajian ini adalah seperti berikut:

1.4.1 Objektif Fasa Pertama

Mereka bentuk dan membina komponen, elemen dan ciri praktikal modul pembelajaran bahasa Arab (MOBAWE) berdasarkan analisis keperluan warga emas.

1.4.2 Persoalan kajian fasa pertama adalah:

a) Apakah komponen utama modul pembelajaran bahasa Arab warga emas erdasarkan prinsip androgogi dan analisis keperluan
b) Apakah elemen-elemen ciri-ciri praktikal dan berkesan dalam komponen utama modul pembelajaran bahasa Arab warga emas

© COPYRIGHT UPM

1.4.3 Objektif Fasa Kedua

Mengukur dan menilai kebolehgunaan modul pembelajaran bahasa Arab warga emas (MOBAWE).

1.4.4 Persoalan kajian fasa kedua ini adalah:

a) Adakah MOBAWE praktikal dan mencapai objektifnya?
b) Apakah masalah yang dihadapi oleh pengguna semasa pelaksanaan dan cadangan untuk penambahbaikan?

1.5 Kepentingan Kajian

Kajian ini perlu dijalankan bagi mengisi kekurangan bahan pembelajaran bahasa Arab yang dihasilkan secara saintifik. Bahan pembelajaran bahasa Arab yang tidak mengambil pendekatan yang bersesuaian dengan keperluan warga emas boleh menjadikan proses pembelajaran bahasa Arab bertambah sukar sehingga mereka tidak berpeluang mempelajari asas kemahiran bahasa Arab dengan baik dan sempurna. Oleh itu, modul yang dihasilkan ini mengambil berat mengenai prinsip pembelajaran warga emas agar mereka mendapat manfaat daripada ilmu bahasa Arab yang dipelajari.

MOBAWE adalah modul yang dibangunkan berasaskan analisis keperluan pembelajaran bahasa Arab dalam kalangan warga emas. Bahan yang dipersembahkan dalam MOBAWE mengetengahkan tema agama yang banyak memaparkan kosa kata dan teks daripada al-Quran dan Hadis. Tema komunikasi dan kemahiran berbahasa juga ditekankan sesuai dengan tujuan pembelajaran warga emas. Kajian ini dapat memberikan manfaat dan sumbangan kepada pelajar dewasa, khususnya warga emas. Tujuannya agar mereka mampu memiliki bahan pembelajaran yang sesuai dengan minat, konteks setaraf dengan tahap pemikiran mereka serta dapat memenuhi tujuan pembelajaran mereka.

MOBAWE juga melalui proses kajian pembinaan dan kajian yang bersistematik bermula dari fasa analisis, fasa reka, fasa pembinaan, fasa pelaksanaan dan fasa penilaian. Penilaian yang berterusan dilaksanakan di setiap fasa bermula dari fasa reka bentuk dan pembinaan. Setiap fasa akan mengumpulkan maklumat yang diperlukan untuk mereka bentuk, membina, melaksanakan dan menilai modul. Penilaian dikumpulkan dari pakar penilai, tenaga pengajar dan pelajar. Proses yang sistematik berasaskan kajian saintifik dalam setiap fasa akan melahirkan modul yang baik dan bersesuaian dengan keperluan warga emas.

© COPYRIGHT UPM

1.6 Batasan Kajian

Kajian ini bertujuan untuk membina dan menilai modul asas bahasa Arab dengan memberi fokus kepada pelajar warga emas dan dibataskan kepada beberapa perkara berikut :

1) Kemahiran bahasa : Modul ini akan mendedahkan kepada empat kemahiran utama, iaitu kemahiran mendengar, bertutur, membaca dan menulis. Hal ini bagi membolehkan pelajar warga emas dapat mengaplikasikannya dalam pertuturan, bacaan dan penulisan mereka khususnya dalam amalan ibadah harian mereka. Walau bagaimanapun, memberi penekanan yang lebih kepada kemahiran membaca dan bertutur sesuai dengan keperluan warga emas dalam mempelajari bahasa Arab. Hal ini demikian kerana kedua-dua kemahiran ini lebih penting dan diperlukan oleh pelajar warga emas berdasarkan analisis keperluan yang diperolehi.
2) Unsur bahasa : unsur bahasa dalam modul ini ialah unsur fonologi, kosa kata, sintaksis dan gaya bahasa yang sesuai dengan tahap pelajar peringkat asas.
3) Tahap modul : Pembinaan dan penilaian modul ini terbatas kepada modul pembelajaran bahasa Arab tahap asas sahaja yang bertujuan sebagai modul rintis kepada modul seterusnya.
4) Umur pelajar : Warga emas dalam modul ini mengambil kira umur 55 tahun ke atas sebagai syarat responden kajian. Hal ini sesuai dengan usia persaraan pilihan warga Malaysia, iaitu 55 tahun atau pilihan persaraan 56 tahun.

1.7 Definisi Operasional

Definisi operasional yang digunakan dalam kajian ini adalah seperti yang berikut:

1.7.1 Pembinaan

Merujuk Kamus Dewan (2010:188), istilah pembinaan bermaksud pembangunan atau penyediaan. Pembinaan modul bermaksud menghasilkan dan mereka cipta modul pengajaran, isi kandungan bahan pembelajaran dibangunkan meliputi bahan pembelajaran, latihan, bank soalan dan teknik menjawab soalan (Chin Hai Leng, 2009)

1.7.2 Penilaian

Menurut Kamarudin (2001), penilaian adalah satu aktiviti atau proses yang bersistematik untuk mendapatkan maklumat yang berguna bagi menentukan pencapaian sesuatu objektif pengajaran atau pembelajaran. Penilaian dalam kajian ini, mengukur keberkesanan penggunaan MOBAWE dalam pembelajaran bahasa Arab dalam kalangan pelajar warga emas.

© COPYRIGHT UPM

1.7.3 Pembelajaran dewasa (Andragogi)

Andragogi berasal daripada perkataan Yunani. Perkataan ini adalah gabungan dua perkataan iaitu "*aner*" yang bermaksud dewasa dan "*agogos*" yang bermaksud ketua. Oleh itu andragogi adalah gabungan maksud kedua-dua perkataan tersebut yang bermaksud seni dan ilmu bagi membantu pembelajaran orang dewasa (Knowles 1980).

1.7.4 Warga emas

Erikson (1950) telah mengkategorikan dewasa kepada tiga tahap, iaitu dewasa awal yang berumur antara 18 hingga 40 tahun, dewasa pertengahan yang berumur antara 41 hingga 59 tahun, dan dewasa akhir atau warga emas yang berumur 61 tahun dan ke atas. Kerajaan Malaysia telah menetapkan dalam suatu dasar khusus untuk warga emas disebut sebagai; Dasar Warga Emas Negara. Warga emas telah didefinisikan sebagai mereka yang berumur 60 tahun dan ke atas. 59 tahun, dan dewasa akhir atau warga emas yang berumur 61 tahun dan ke atas.

Dalam kajian ini pengkaji telah menetapkan warga emas adalah daripada pelajar warga emas yang berumur 55 dan ke atas. Hal ini adalah demikian kerana, Jabatan Perkhidmatan Awam Malaysia telah menetapkan 55 tahun adalah merupakan peringkat umur persaraan pilihan bagi sesetengah individu di negara ini.

Di samping itu warga emas yang menjadi responden dalam kajian ini juga mempunyai kemahiran minimum membaca al-Quran atau menulis tulisan Arab yang asas.

1.7.5 Modul berteraskan Bahan

Satu pakej pengajaran dan pembelajaran yang lengkap dengan komponen pengajaran pembelajaran seperti objektif, bahan dan aktiviti pembelajaran, aktiviti penilaian dan arahan serta tatacara yang sistematik supaya pelajar dapat mengikuti setiap langkah bagi menguasai sesuatu unit pembelajaran dan dapat dijalankan secara individu (Koh, 1984)

1.7.6 Fasa

Fasa dalam kajian ini merupakan peringkat atau tahap dalam rangkaian sesuatu pembangunan modul pembelajaran, yang terdiri daripada fasa reka bentuk, fasa pembangunan, fasa pelaksanaan dan fasa penilaian.

© COPYRIGHT UPM

1.7.7 Komponen

Dalam kajian ini komponen merupakan bahagian utama yang menjadikan modul pembelajaran lengkap atau sempurna.

1.7.8 Elemen

Elemen merupakan sesuatu yang menjadi bahagian dalam komponen modul.

1.7.9 Prototaip

Prototaip ialah draf modul yang digunakan dalam fasa pembinaan modul untuk mendapat pengesahan dari panel pakar.

1.8 Kesimpulan

Secara keseluruhannya, bab pertama merupakan latar belakang atau pengenalan kepada kajian yang dijalankan dengan mengemukakan perkara yang berkaitan dengan hala tuju serta aspek kajian. Bab ini menjadi rangka kerja utama dan menjadi panduan kepada pengkaji untuk merangka modul pembelajaran warga emas yang bersistematik dan berasaskan kajian saintifik.

© COPYRIGHT UPM

RUJUKAN

al-Qurān al-Karīm, *Mushaf Tajwid dan Terjemahan Al quran perkata* (2012) Darulfikir Kuala lumpur.

'Abdullah al-Amīn al-Na'miyy (1994) *Turuq tadrīsal-Lughah 'arabiyyah*, Miftāh al-rabbāniyy.

Abdullah Hasan. (1987). *30 Tahun Perancangan Bahasa Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Abdullah Hassan, (1978). *Rencana Linguistik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.

'Abdul 'Ālīm Ibrāhīm (1994) *al-Muwajih al-Fanniyy Li mudarissiyy al-Lughatal 'Arabiyat* Kāherah Dārul Ma'ārif.

Abdullah @Mohd. Noor Endut. 1993. Pengajaran Bahasa Arab Kaedah Komunikasi, Kertas Kerja *Seminar Kebangsaan Pendidikan Islam dan Bahasa Arab, Anjuran Bersama Bahagian Hal Ehwal Islam Jabatan Perdana Menteri*, Bahagian Pendidikan Islam dan Moral, Kementerian Pendidikan Malaysia dan Maktab Perguruan Islam Bangi, Selangor Darul Ihsan.

'Abd al-'Aziz al-Fāriḥ dan al-Jazulī al-Amīn (1982) *Usus 'I'dād al-Kutub al-Ta'līmiyyah li Ghayr al-Nāṭiqīn bi al-'Arabiyyah*, Dār al-Ghāl.

'Abd al-Hamīd 'Abdullah, Nāṣir 'Abdullah al-Ghālī . 1991. *Usus 'I'dād al-Kutub al-Ta'līmiyyah li Ghayr al-Nāṭiqīn bi al-'Arabiyyah,* Dār al-Ghālī .

'Abdulazeez 'Abdulraheem, (2009)*80% of Quranic words*, Islamic Book Trust Kuala Lumpur.

'Abd al-Raziq, Hassan Mohamad (1996) *Constractive Studies Between Arabic Language* (c.1) Percetakan Dewan Bahasa dan Pustaka Selangor.

Abd. Razak Abu Chik. 2004. *Pendekatan Pengajaran Berasaskan Kata Serapan Bahasa Melayu Untuk Meningkatkan Pemahaman Perbendaharaan Kata Bahasa Arab Tinggi,* Tesis Doktor Falsafah, Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Abu Hamzah Yūsuf al-Aisariyy (2007) *Pengantar mudah belajar bahasa Arab.* Bandung: Pustaka Adhwa.

Abu Sāleh, Muhibuddin Ahmad (1988). *Asasiyyāt fi Ṭuruq al-Tadrīs al-'Ammāh.* Riyaḍ: Dar al-Huda.

Adanan Mat Junoh (2006). *Atribut pembelajaran Non-Formal Dalam Kalangan Orang Melayu Dewasa di Malaysia*.Tesis Ph.D.Universiti Putra Malaysia.

© COPYRIGHT UPM

Ahmad Majdi bin Mat Salleh. (2016). *Kamus Frekuensi Kata al-Quran : Kosa Kata al-Quran Berfrekuensi > 7 kali* (Ed. 1). Selangor.

'Ali al-Qasimī dan Muhammad 'Ali al-Sayyid (1991) *al-Tiqniyyāt al-Tarbawiyyah f ī Ta'limal-Lugahah al-'Arabiyyah lī al-Nātiqīn bi Lughat Ukhrā*, al-Ribât: al-Munawaamah al-Islâmiyyah li al-Tarbiyyah wa al-„Ulūm wa al-Thaqâfah-ISESCO.

al-'Arabi 'Abdul Majid Solāh (1981). Ta'allum al-lughah al-hayyah wa ta'allumuha bayna al-nazariyyāt wa al-taṭbīq. Beirut: Maktabat Lubnān.

al-Khuli Muhammad 'Ali (1999) Asalīb Tadris al-Lughah al-Arabiyyah Riyadh Saudi Arabia.

al-Sa'adiyy (1996) 'Abdul Raḥman nāṣir al-Sa'adiyy. *Al-qawā'id al-hassān fi tafsīr al-quran* ktab INC., 2017.

al-Tha'ālibī, Abī Mansūr'Abd al-Mālik bin Muhammad bin Ismā'īl. Taḥqiq: Al-Ayyubī, Yasīn (2000). *Fiqh al-Lughat Wa al-asral al-'Arabiyyat*. Beirut, Al-Maktabat al-'Aṣriyyat.

Anis, Ibrahim et al. (1972). dkk. Al-Mu'jam Al-Wasit. Mesir: Majma' Al-Lughah Al-Arabiyyah. 1972.

Anis, Ibrahim et al.(1991). *Dilalat al-Alfaz* .Maktabaṯ al-Anjla al- Masriyaṯ: Kaherah.

Anzaruddin Ahmad. (2008). Kepentingan Analisis Keperluan Dalam Penyelidikan Dan Peranannya Dalam Penggubalan Modul Bahasa Arab Untuk Tujuan Khusus. *International Seminar on Research in Islamic Studies Proceedings* dalam Ridzwan Ahmad, Mohd Roslan Mohd. Nor and Mohd Zaidi Daud (pnyt). Kuala Lumpur: Universiti Malaya. (pp. 633-645).

Anzaruddin Ahmad (2004) *Bahasa Arab UntukTujuan Agama: KajianTerhadap Sikap dan Motivasi Golongan Profesional*: Tesis yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya: Kuala Lumpur.

Anthony (1963). Anthony, Edward M. 1963. "*Approach, Method, and Technique". English Learning* 17: 63-67. An Arbor: University of Michigan Press.

Asmah Haji Omar. 1984. *Kaedah Pengajaran Bahasa*, cet. 1, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Azman Che Mat (2010) *Kata Sendi Nama Bahasa Arab Terjemahanya Ke Dalam Bahasa Melayu*, Universiti Pendidikan Sultan Idris Tg. Malim Perak.

Bannan-Ritland, (2003) *The Role Of Design Research:* The Intergrative Learning Design Framework Educational Researcher 32(1)21-24.

© COPYRIGHT UPM

Briggs, L. J., Gustafson, K. L., & Tillman, M. H. (Eds.). (1991). *Instructional design: Principles and applications.* Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.

Brindley, G. (1989). *The Role of Needs Analysis in Adult ESL Programme Design*. Dlm Johnson, K. (Pnyt.) *The Second Language Curriculum*, (pp: 63-78). Cabridge: Cambridge University Press.

Bower, R. (1980). *The Individual Learner in the General Class*. Dlm Altman, H. B. & James, C. V. *Foreign Language Teaching: Meeting Individual Needs.* (pp. 66-80). Oxford: Pergamon Press Ltd.

Brown, J. D. (1995). *The Elements of Language Curriculum: A Systematic Approach to Program Development*. New York: Heinle & Heinle.

Brindley, G. (1989). *The Role of Needs Analysis in Adult ESL Programme Design*. Dlm Johnson, K. (Pnyt.) *The Second Language Curriculum*, (pp: 63-78). Cabridge: Cambridge University Press.

Brown, H. Douglas (2001). *Teaching by principle: An interactive approach to language pedagogy, Second Edition*. New York: Pearson Education Company.

Che Radiah Mezah (2010) *Pengajaran dan Pembelajaran Bahasa Arab Siri 1* Penerbit UPM Serdang.

Che Radiah Mezah & Norhayuza (2011) *Pengajaran dan Pembelajaran Kosa kata Arab Teori dan Aplikasi* Penerbit UPM Serdang.

Che Radiah Mezah & Raja Masittah Raja Ariffin Pengajaran Bahasa Arab Warga Emas U3a Serdang:Satu Kajian Penerokaan 2011 Prosiding *International Conference And Exhibition On Research In Islamic And Arabic Language Education 2011 (Iceriale 2011) Enhancing Islamic And Arabic Language Education Through Quality Research.*

Craik et al. (2010). Craik F.I., Bialystok E. & Freedman M. (2010). Delaying the Onset of Alzheimer Disease: Bilingualism as a Form of Cognitive Reserve. Neurology, 75 (19), (pp: 1726-1729).

Cresswell, John.W. (2003). Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Method Approoaches. Sage Publication. Inc, California.

Creswell, J. W. (2008). Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research. (3th Ed). New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.

Dasar Warga Emas Negara, 2013) http://www.jkm.gov.my/file/file/pdf/dasar_warga_emas_negara.pdf (3/9/2013)

© COPYRIGHT UPM

Djiwandono: 1996. M. Soenardi Djiwandono (1996*) Tes bahasa dalam pengajaran* / Universitas Negeri Malang Bandung: Penerbit ITB.

Dick, W., Carey, L. and Carey, J.O. (2001). The Systematic Design of Instruction. (5th Edition). Addison-Wesley Educational Publishers, Inc. Capaianhttps://novitatraining.com/wp-content/uploads/2012/05/Instructional-Design-Models.pdf

Dick P, Cameron L, Cohen D, Barlow M. Day and full time psychiatric treatment. *British Journal of Psychiatry* 1985;147:246-9. Capaian: https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry 12/02/2018.

Ericsson, K.A. and Simon, H.A. (2006) Protocol analysis: Verbal reports as data, Cambridge, MA: MIT Press.

Erik H. Erikson (1950). *Childhood and Society*. New York: Norton. Capaian: http://science.sciencemag.org/content/113/2931/253.1.

Fadzilah Haji Amzah. 2007. *Pembinaan Modul Pengajaran Sajak Berlandaskan Pendekatan Respons Pembaca,* Tesis PhD. Fakulti Pendidikan, Universiti Malaya.

Fardouly, N. (1998). *Learning Styles and experiential learning* [On-line]. Dimuat turun pada 1 Februari 2014 daripada: http//www.fbe.unsw.edu.au/Learning/instructionaldesign/styles.html

Fasse &Kolodner 2000. Fasse, B., & Kolodner, J.L. (2000). Evaluating Classroom Practices Using Qualitative Research Methods: Defining and Refining the Process. In B. Fishman & S. O'Connor-Divelbiss (Eds.), *Fourth International Conference of the Learning Sciences* (pp. 193-198). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. (2009). Educational Research: Competencies for Analysis and Applications (9th ed.): Pearson International Edition.

Ghazali Yusri, Nik Mohd Rahimi & Parilah M. Shah. (2010). Sikap Pelajar Terhadap Pembelajaran Kemahiran Lisan Bahasa Arab di Universiti Teknologi Mara (UiTM). *Gema Online Journal of Language Studies,* 10 (3): (pp: 37-50).

Gustafson, K. L. (1991). S*urvey of Instructional Development Models*. US Department of Education. Public Domain.

Hāmid, A. W (1998*).Access to Qur'anic Arabic*. London NW4 2RX, UK: MELS

H. Salimudin A.Rahman, M. (2007). *Tatabahasa Arab untuk mempelajari Al-Quran*. Sinar Baru Algensindo Bandung.

© COPYRIGHT UPM

Husaini Kasran (2015) *Analisis Keperluan Pembelajaraan Bahasa Arab Dalam Kalangan Warga Emas* tesis sarjana UPM.

Husaini Kasran, Che Radiah Mezah, Nik Farhan Mustapha (2017) *Pembelajaran Bahasa Arab warga emas ,konsep , prinsip & keperluan* Universiti Putra Malaysia Press, Serdang.

Hamburg Declaration (2005) United Nations Decade of Education for Sustainable Development 2005–2014. International Implementation Scheme (IIS). Paris.

Hamburg Declaration by the German Commission for UNESCO for the UN Decade of Education for Sustainable Development (2005–2014). Bonn.Capaian: https://www.bne-portal.de/sites/default/files/Nationaler_Aktionsplan_2011_engl.pdf

Hassan Basri Awang Mat Dahan. (2002). *Language Testing, The Construction and Validation,*Kuala Lumpur: University of Malaya Press.

Hatch, E., & Brown, C. (1995). *Vocabulary, Semantics, and Language Education*. New York: Cambridge University Press.Capaian: https://cd1.edb.hkedcity.net/cd/eng/vocab_learning_sec/Chapter1.html

Herrington, J. Mc Kenney,S.Reeves, T.C.& Oliver, R (2007) Design-based research and doctoral students: Guidelines for preparing a dissertation proposal. In C. Montogomerie & J.Seale (eds.) Proceedinghesapeake.VA; of world conference on educational multimedia, hypermedia and telecommunications 2007 Chesapeake.VA:AACE.

Ibrahim Abdullah (1999) *Penyediaan Buku Teks Untuk Orang Dewasa* Thesis sarjana Universiti Malaya.

Ishak Ramly (2003). Inilah KurikulumSekolah. PTS Publication & Distributors Sdn. Bhd.: Kuala Lumpur.

Jiménez, R. T. (1997). The strategic reading abilities and potential of five low-literacy Latina/o readers in middle school. Reading Research Quarterly, 32, (3), 224-243. * Jiménez, R. T. (1997). *The facilitating effects of transfer on the reading comprehension of bilingual Latina/o students. National Reading Conference Yearbook,* 46 (pp. 147- 155). Chicago, IL: National Reading Conference.Capaian:

Kamarudin Jaafar.2010. *Kaedah Mengajar Bahasa Arab.* Didapati pada 27/10/2015 dari http://www.ppdkerian.edu.my/portal/modules.php?name=News&file=print&sid=200

Kamaruddin Hussain dan Hazil Abdul Hamid (1987). *Pengenalan Pembentukan KurikulumPeringkat Diri – Satu Proses*. Universiti Teknologi Malaysia.

Kamarudin Haji Husin. 1996. Pedagogi bahasa, Selangor: Longman Malaysia Sdn.Bhd.

Kamus Dewan Edisi Kelima. (2010). Cet. Ketujuh, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Koh Boh Boon (1984). *Bahan pengajaran kendiri terancang.* Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Knowles .M (1984) *The adult Learner: A neglected species* Houston TX Gulf Publishing.

Knox, A.B. (1986). *Adult and Continuing Education (1st ed).* Jossey, Bass, San Francisco, California.

Khaled Ahmad Bani Omar. 2003. An-Nur – Kaedah Pengajaran Bahasa Arab, Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.

Khatijah Abdul Hamid dan Aminah Hj. Harun (ed.). 1989. Pengujian dan Penilaian, Kuala Lumpur: Persatuan Linguistik Malaysia.

Kuger, D. (1988). An introduction to phenomenological psychology (2nd ed.). Cape Town, South Africa: Juta. Capaian: http://webpages.uidaho.edu/css506/506%20Readings/groenewald%20phenom%20methodology.pdf

Kennedy, D. (2006). *Writing and using learning outcomes: a practicalguide*, Cork, University College Cork. Capaian: https://cora.ucc.ie/bitstream/handle/10468/1613/A%20Learning%20Outcomes%20Book%20D%20Kennedy.pdf?sequence=1

Lazim Omar. (2000). *Pengajaran dan Pembelajaran Bahasa Arab untuk Tujuan-tujuan Khas: Analisis Keperluan di Malaysia*. Tesis Ph.D. Universiti Kebangsaan Malaysia.

Lee Shok Mee (2007) *Psikologi Pendidikan II Teori dan aplikasi Psikologi dalam Pengajaran dan Pembelajaran* Kuala Lumpur Kumpulan Budiman Sdn. Bhd.

Lieb, S. (1991). *Principles Of Adult Learning*, Phoenix: South Mountain Community College.

Lindeman, Eduard (1970**).** The meaning of adult education. Northeastern University, Snell Library. Publisher New York, New Republic, inc.

Lubna Abd Rahman Arnida A. Bakar, Zalika Adam, Wan Azura Wan Ahmad, Ku fatahiah Ku Azizan (2007) *Kesedaran Orang Awam terhadap Kepentingan Bahasa Arab: kajian dalam Kursus Bahasa Arab*. Prosiding Malaysia International Conference on Foreign Language (14-15 Ogos 2007) Putrajaya Marriot Hotel (hal 144-149).

© COPYRIGHT UPM

Lubna Abd Rahman, Arnida A. Bakar & Wan Azura Wan Ahmad (2008). *Mengenali Bahasa Arab Menerusi al-Quran*. Nilai. Penerbit USIM.

Lunandi. A. A. (1987). *Pendidikan Dewasa: Sebuah Uraian Praktis Untuk Pembimbing, Penatar, Pelatih Dan Penyuluh Lapangan*. Jakarta: PT Gramedia.

Marohani Yusoff (2004) *Penyelidikan Kualitatif Pengalaman kerja lapangan kajian* , Penerbit Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

Mat Taib Pa & Mohd Rosdi Ismail (2006). *Pengajaran Dan Pembelajaran Bahasa Arab di Malaysia*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.

Mazanah Mohamad & Carter, G.L. (2000). *Prinsip Pemelajaran Orang Dewasa*. Utusan Publications & Distributors Sdn Bhd.

Md.Nasir Omar (1996) *Pengajaran Bahasa Arab kepada pelajar peringkat permulaan di Pusat Matrikulasi Universiti Islam Antarabangsa.* Tesis sarjana, Universiti Malaya.

Merriam, Sharon B., and Caffarella, Rosemary S. (1991). *Learning in Adulthood.* San Francisco: Jossey-Bass. Capaian: https://leseprobe.buch.de/images-adb/d3/65/d365d6f6-2d78-4a49-a53e-fa385c5de032.pdf

Mochamad Ismail(2013)Peranan Psikolinguistik dalam pembelajaran bahasa Arab.*Jurnal Takdib* Ponorogo.Universiti Darussalam.

Mohamed, A. K. *Teori Pengajaran dan pembelajaran bahasa Arab di Sekolah menengah agama di Malaysia*. Universiti Teknologi Malaysia.

Mohamad Khirudin Amdan (2011) *Strategi Pengajaran Pembelajaran: Kaedah Pelaksanaan serta cabaran dalam pelaksanaan.*Artikel Ilmiah.Kolej Komuniti Mas Gading.

Mohd.Azhar Abdul Hamid, Paimah Atoma, Muhamed Fauzi Othman & Mohd Nasir Markom (2004) Andragogi Mengajar Orang Dewasa Belajar, PTS Publication & Distributors Sdn Bhd. Pahang.

Mohd Shahrizal Nasir , Mohd Firdaus Yahaya & Muhammad Sabri Shahrir. (2013). *Pembelajaran Bahasa Arab Untuk Tujuan Ibadah Sebagai Satu Keperluan Bagi Masyarakat Awam.* Kertas kerja dibentangkan dalam 4th Malaysia International Conference on Foreign Languages, 3-4 July 2013, Kompleks Seri Negeri, Hang Tuah Jaya, Ayer Keroh, Melaka, Malaysia.

Mohd Zaki Abd Rahman, Che Radiah Mezah. (2013) *Balaghah Melayu Berdasarkan Balaghah Arab: Satu Pengenalan dalam Ilmu Ma'ani*, Penerbit UPM Serdang.

© COPYRIGHT UPM

Mohd.Majid Konting (2005). *Kaedah Penyelidikan Pendidikan.* Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.

Mohd. Najib Abdul Ghafar.(2003). *Reka Bentuk Tinjauan Soal Selidik Pendidikan*, Skudai: Universiti Teknologi Malaysia.

Mohd. Puzhi Usop. (2007). *Modul Asas Bahasa Arab Untuk Tujuan Ibadah: Satu Analisis dan Penilaian,* Tesis Doktor Falsafah, Fakulti Bahasa dan Linguistik, Universiti Malaya, Kuala Lumpur

Mohd Puzhi Usop & Muhammad Seman. (2010). *Al-'Arabiyyah li al-'Ibādah*. Kuala Lumpur: Institut Terjemahan Negara Malaysia.

Mohd Zulhisyam Mustapai & Zairul Mat Zain. (2012). *Nahu Mudah*. Kuala Lumpur: Telaga Biru Sdn. Bhd.

M.G., Wager. W. W. & Keller. M. J. (2005.) *Priciples of Instructional Design.* 5th Edition. Los Angeles: Thompson Wadsmorth.

Muhammad Hisham Mohammad (2008). *Pembelajaran Sepanjang Hayat Teras Pembinaan* (IKIM), Utusan Malaysia 15 Februari 2008.

Muhammad Taha Ariffin (1994) *Manhaj Muqtarah Lita'alim al-lughah al-A'rabiyyah Ka-lughah al-thaniah Li al-kibar Fi Malizia* Thesis sarjana UIAM.

Mustafa Hj. Daud (1996). *Bahasa dalam tamadun Islam*. Dewan Bahasa dan Pustaka: Kuala Lumpur.

Mustafa Roslan. (1986). *Ta'lim al-Arabiyyah li Ghairi al-Nātiqīn bihā*. Kulliyyah al-Tarbiyyah. Jāmi'ah 'Ain Shams.

Naimah Abdullah, Norhayuza Mohamad, Zuraini Ramli, Aini Aziz, Juridah Atin, Midiyana Mohamad (2009). *Tinjauan Terhadap Keperluan Pembelajaran Bahasa Arab Untuk Tujuan Agama (BATA) Di kalangan Masyarakat Islam Malaysia.*Institute Of Research, Development And Commercialization, UniversitiTeknologi Malaysia (UITM).

Naimah Abdullah (2003). *AnalisisSintaksis Bahasa Arab Dan Implikasi Kesilapannya ke atas Makna*. Tesis yang tidak diterbitkan, Universiti Malaya: Kuala Lumpur.

Najjah Salwa Abd Razak, Zulkarnaen Mohamed, Maheram Ahmad, Ezad Azraai Jamsari (2012). *PembinaanKurikulum Bahasa Arab Berasaskan Analisis Keperluan*. Prosiding Kolokium Antarabangsa Siswazah Pengajian Islam 2012, Universiti Kebangsaan Malaysia. (pp: 648-660).

Nation, ISP & Macalister, John. (2010). *Language Curriculum Design*. United Kingdom: Routledge.

© COPYRIGHT UPM

Nik Hassan Basri Nik Abd Kadir. (2005). *Teori Bahasa Implikasinya TerhadapPengajaran Bahasa*. Tanjong Malim: Penerbit Universiti Pendidikan Sultan Idris.

Nik Mohd Rahimi Yusuf. (1992). *Taṣmīm Manhaj Ta'līm a-Lughah al-'Arabiyyah li Aghraḍ Khas – Fahmu al-Qur'ān wa al-Hadīs li al-Mustawā al-Ibtidā'i*. Tesis sarjana. Ma'had al-Khurṭum al-Dawli.

Nieveen 1999. *Design approaches and tools in education and training,* Dordrecht: Kluwer.

Noor Hisham Mohd Nawi. (2008). *Pembinaan Garis Panduan bagi Pembentukan Kurikulum Teras Fardu Ain di Institusi Pendidikan Tinggi Swasta*. Tesis PhD, Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Nunan, D. (1988). *Syllabus Design*. Oxford: Oxford University Press.

Nurazan Mohmad Rouyan (2015) *Design and Development and Evaluation of an instructional Module on Strategic Arabic Reading* Thesis PHD UIAM Gombak.

Nur Zawani Mohamad Din & Harun Baharudin (2016) Kata Pinjaman Arab Sebagai Strategi Meneka makna Kata Al-Quran *Persidangan Kebangsaan Isu-Isu Pendidikan Islam 2016 (Ispen-I 2016).*

Othman Lebar. (2006). *Penyelidikan Kualitatif*: *Pengenalan Kepada Teori* Dan Metod. Tanjung Malim. Universiti Pendidikan Sultan Idris.

Ostwald, S. K. & Williams, H.Y. (1985). *Optimizing learning in the elderly: A model*. Life long Learning: An Omnibus of Practice and Research, 9(1), (pp: 10-13).

Posner, G. J. & Rudnitsky, A.N (2006*). Course design: A guide to curriculum development for teachers* (5th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Perry (2002). Reinhard Pekrun, Thomas Goetz, Wolfram Titz& Raymond P. Perry (2002) Academic Emotions in Students' Self-Regulated Learning and Achievement: A Program of Qualitative and Quantitative Research, Educational Psychologist, 37:2, 91-105, DOI: 10.1207/S15326985EP3702_4

Patton (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. 3rd Sage Publications; Thousand Oaks, CA: 2002.

Parera, Jos Daniel (1986) Studi Linguistik Umum dan Historis Bandingan, Jakarta Erlangga.

Plomp, T., & Voogt, J. (2009). Pedagogical practices and ICT use around the world: Findings from the IEA international comparative study SITES 2006. *Education and information technologies*, *14*(4), 285-296. Capaian:

© COPYRIGHT UPM

https://research.utwente.nl/en/publications/pedagogical-practices-and-ict-use-around-the-world-findings-from-

Patton, M. Q. (2001). *Qualitative research & evaluation methods.* (3rd ed.). Saint Paul, MN: Sage Publications. Retrieved from http://www.sagepub.com/books/Book9906

Richards, J. C. (1984). *The Secret Life of Method*. TESOL. Quarterly 18(1), (pp:7-23).

Rahmawati (2008) Teknik-Penguasaan-Kosa Kata-Inggris *jurnal pendidikan* inside.blogspot.com%2f2014%2f05%2f jurnal-.

Rosni Samah, (2012). *Isu Pembelajaran Bahasa Arab. Prosiding Persidangan Kebangsaan Pengajaran dan Pembelajaran Bahasa Arab 2012 (PKEBAR'12).*Universiti Kebangsaan Malaysia.

Robert Maribe Branch Kent L. Gustafson (1998). *Re-Visioning Models of Instructional* Development Instructional Technology University of Georgia. Aderhold Hall Athens: USA.

Ralph W. Tyler (2013). *Basic Principles of Curriculum and Instruction.* University of Chicago Press, Chicago.

Ralph W. Tyler. (1969.) *Basic Principles of Curriculum and Instruction*, Terjemahan Hj.Kamaruddin Hussin dan Hazil Abdul Hamid. 1992, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Reighuth C.M (1983) *Formative research: a methodology for creating and improving design theories* Erlbaum Assocites, Publishers.

Richey R., & Klein, J. (2007). *Design and development research: Methods, strategies and issues.* Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Reeves, T.C. &Hedberg, J.C. (2003), *Interactive Learning Systems Evaluation*, Educational Technology Publications, Englewood Cliffs, New Jersey.

Rod Ellis Second (1997). *Language Acquisition.* Oxford: Oxford University Press, 147 pp. Permalink https://escholarship.org/uc/item/3ch6f6tk

Rosihon Anwar M Ag. 2002. *Cara Praktis Belajar dan Memahami Bahasa Al-Quran.* Bandung: PT Alma'arif.

Sainei @ Saini Bin Andamit @ Ag.Damit (2009). *Penyediaan dan Penilaian Modul Asas Bahasa Arab Untuk Pelajar Universiti*. Tesis yang tidakditerbitkan, Universiti Malaya: Kuala Lumpur.

Sidek Mohd Noah. (2005). *Reka Bentuk Penyelidikan. Falsafah, Teori dan Praktis*, Serdang: Universiti Putra Malaysia.

© COPYRIGHT UPM

Schleppegrell, Mary. (1987). *The Older Language Learner*. Eric Clearinghouse On Languages And Linguistics: Washington DC.

Spradley, J.P. (1980). *Participant observation*. NY: Holt, Rinehart & Winston.

Scarcella, R.C. and Higa, C.A. (1982). Input and age differences in second language acquisition. In S.D. Krashen, R.C. Scarcella and M.H. Long (eds.*), Child-adult differences in second language acquisition.* Rowley, MA: Newbury House.

Suhaila Zailani@ Hj. Ahmad, Salamiah Ab. Ghani, Ummu Hani Hj. Hashim, Khazri Osman, Zainuddin Ismail, dan Hakim Zainal. 2012. Modul Pengajaran Dan Pembelajaran Bahasa Arab Menerusi Al-Qur'an. *Kertas kerja Persidangan Kebangsaan Pengajaran Dan Al-Hikmah* 6(2) 2014 | 77 Pembelajaran Bahasa Arab 2012. Anjuran Fakulti Pengajian Islam, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Suhaila Zailani@ Hj. Ahmad, & Nur Afifah Fadzil. (2014). Penggunaan Modul dan Buku Bahasa Arab Untuk Orang Awam *Jurnal al-Hikmah*.

Sohair Abdel Moneim Sery (2010). *Pengajaran Bahasa Arab Menerusi al-Quran*. Selangor: Pustaka Haji Abdul Majis.

Shaharom Noordin (1994). *"Penghasilan dan Penilaian Keberkesanan Modul Pengajran Kendiri Fizik Di Kalangan Pelajar Berbeza Kebolehan dan Jantina Pada Peringkat Tingkatan Empat.*" Universiti Teknologi Malaysia: (Tesis Doktor Falsafah), Skudai.

Shaharom Noordin (1996). Pengajaran individu menggunakan modul pengajaran kendiri di Sekolah Menengah. *Jurnal Akademik, 6(6).*

Scriven, M. (1967). The methodology of evaluation. R.W. Tyler, R M. Gagne, M. Scriven (eds.), *Perspectives of curriculum evaluation*, pp.39-83. Chicago, IL: Rand McNally.

Smith, P., and Ragan, T. J. (1999*). Instructional Design* (2nd Edition). New York: Wiley & Sons.

Seel, B & Glasglow, Z (1990) *Exercises in instructional design*.Columbus, Ohio: Merrill Publishing Company.

Salataci, R., & Akyel, A. (2002). *Possible Effects of Strategy Instruction on L1 and L2 Reading. Reading in a Foreign Language*, 14(1), 1-17. Capaian: https://www.researchgate.net/publication/291056080_The_Effect_of_Speed_Reading_Strategies_on_Developing_Reading_Comprehension_among_the_2nd_Secondary_Students_in_English_Language

Sinī Mahmūd Ismāīl, Nāsif Musṭafā 'ābd al-'Aziz, Mukhtār Jāhir Husayn. (1983). Al-'Arabiyyah li al-Nāshi'in, Sa'udī 'Arabiyyah: Dār al-'Ukkāz.

© COPYRIGHT UPM

Sinī Mahmūd Ismāīl, Nāsif Musṭafā ‘ābd al-‘Aziz, Mukhtār Jāhir Husayn. (1985) *Mursyid al-Mu‘allim fi Tadris al-Lughat al--‘Arabiyyat.Maktab al – Tarbiyyat al--‘Arabiy li al-Duwal al- khalij.*

Stenhouse, L. (1975). An introduction to curriculum research and development. London: Heinemann.

Stephen M. Nettles &Carolyn Herrington (2007). *Revisiting the Importance of the Direct Effects of School Leadership on Student Achievement: The Implications for School Improvement Policy.* College Of Education, University Of Missouri. Columbia: USA.Capaian: https://www.tandfonline.com/toc/hpje20/current

Syed Nasir Omar Assagoff.(2010) *Cara Mudah Memahami Perkataan-Perkataan Al-Quran*. Selangor: Hijjaz Records Publishing. Syed Naquib 1989. Syed Naquib (1989), Islam and the Philosophy of Science, ISTAC, Kuala Lumpur.

Siti Saudah Hassan. (1994) Pengajaran Bahasa Arab dan Permasalahan Pembelajaran. *Pengajaran dan Pembelajaran Bahasa Asing dalam Masyarakat Pelbagai Etnik di Malaysia* (hlm. 90- 98). Bangi: Pusat Bahasa Universiti Kebangsaan Malaysia.

Ṭāhā Muḥammad Maḥmūd. (1984). *al-Ta‘bīr al-Muwajjah li al-Mustawā al-Mutawassit Min Ghayr al-Nātiqīn bi al-‘Arabiyyah.* Al-Riyāḍ: Jā‘miah al-Mālik Saūd.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory And Practice*. New York: Harcourt, Brace & World.

Ṭu’aymah, Rushdi Ahmad (1989). *T‘alīm* Al-Lughāt Al-‘Arabiyyāt *Li Ghair Al-NātiqīnBihā: Manāhijuhū wa Asālibuhū.* Rabaṭ: ISESCO.

El-Tingari, Sālih Maḥgoub Mohamed. (2007). *Al-Lughāt Al-‘Arabiyyāt Li Aghrrāḍ Khaṣṣah fī Mālīziyā: Min al-Ṭakhtiṭ ilā Al-Tanfīdh*. Universiti Islam Antarabangsa Malaysia: National Seminar on Arabic Language Teaching.

Tuan Jah Tuan Yusof & Faridah Nazir (2011*). Pengajaran kemahiran Bahasa Melayu.* Selangor: Penerbitan Multimedia Sdn. Bhd.

Tessmer,M (1994). *Formative Evaluation Alternatives*, London Kogan page limited.

Umam, Drs.Chatibul, *Aspek-aspek Fundamental dalam Mempelajari Bahasa Arab*, Bandung: al Ma’arif, 1980.

Van den Akker, J. (1999). Principles and methods of development research. In J. van den Akker et al. (Eds.), *Design approaches and tools in education and training (*pp. 1-14). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

© COPYRIGHT UPM

Weston Le Maistre, Mc Alpine & Bordonaro Cynthia Weston, Cathrine Le Maistre, Lynn Mcalpine dan Tino Bordonaro (1997). *The influence of participants in formative evaluation on the improvement of learning from written instructional materials.* Department of Educational Studies, Faculty of Education McGill University Montreal: Canada. Capaian: https://link.springer.com/article/10.1023/A:1003073923764

Yalden, J. 1983. *The communicative syllabus Evolution, Design and Implementation*. Oxford: Pergamon Press.

Zainuddin Ismail, Ibrahim Yaacob & Salamiah Ab. Ghani. (2010). *Asasbahasa Arab Melalui al-Quran*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.

Zainul Rijal Abdul Razak & Rosni Samah (2007). *Kesan Bahasa Arab Dalam Peradaban Melayu di Malaysia.* Bandar Baru Nilai, Negeri Sembilan. Penerbit Universiti Sains Islam Malaysia, Bandar Baru Nilai, Negeri Sembilan.